
Maurits Mok

Nachtblauw

BZZTδH

De ontwikkelingsgang van de dichter Maurits Mok (geb. Haarlem, 7-11-1907) dwingt respect af. Altijd de taal van zijn tijd sprekend, maar nooit gevoelig voor het poëtisch jargon van de dag, heeft hij een oeuvre tot stand gebracht waarin de twintigste-eeuwse mens wordt weerspiegeld. Niet meer, niet minder. Maurits Mok behoort tot die zeer weinigen, die essentiële vragen omtrent het menselijk bestaan poëtisch weten vorm te geven. Dat hij dit steeds indringender doet en daarbij aan verstaanbaarheid niet inboet, bewijst zijn poëzie van de laatste jaren.

Nachtblauw biedt een staalkaart van Moks kunnen: behalve de korte, pregnante gedichten waarin raadsel noch ruimte worden uitgesloten, bevat de bundel een lang, visionair gedicht dat zijn weerga niet kent.

Van Maurits Mok verschenen eerder bij BZZTôH:

- Verwaaiende raadsels (1982)
- Terug door de tijd (1984)
- Laat getijde (1985)

Nachtblauw

Maurits Mok

Nachtblauw

1987
's-GRAVENHAGE
UITGEVERIJ BZZT&H

© Copyright 1987: Maurits Mok, Bergen N.H.
Omslagontwerp: Tokkio Synd. en Plante
Zetwerk: Vidicom-Vidiset bv, 's-Gravenhage
Druk: Ten Brink, Meppel b.v.

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek Den Haag:
Mok, Maurits
Nachtblauw / Maurits Mok.
's-Gravenhage: Uitgeverij BZZT6H.
ISBN 90 6291 247 8
SISO ★877 UDC 82-1
Trefw.: gedichten; oorspronkelijk

Nachtblauw

Nachtblauw

Diep het nachtblauw. Stuifsneeuw
van maanlicht op stenen. En de trillende
pauwestaart van de wind.

Zeeorgespel nevelt zich weg tot stilte,
een doodskleed op de nacht.

Al wat in mensen gewoond en gewoed heeft,
een onherroepelijk vervlogen droom.

Dicht bij zee

Dicht bij zee. In de morgen
zie ik het stuiven aan en zend
gedachten met de wind mee,
vogels van één ogenblik.

Er lopen golven op en neer.
De stilte brandt. Er trekken mensen
door mijn geheugen, pelgrims zonder doel.

Ogen gaan zwijgend open en verliezen
zonder een woord hun glans.

Daarna rest er slechts een voetpad
tussen twee afgronden. Al wat ik zeg
vervluchtigt in de diepte van de hemel.

En nog hoop ik eenmaal de dag te prijzen
voordat de avond hem heeft achterhaald.

Verlossing

Straatstilte, steen na steen en huis na huis.
Gewoon maar met mijn voorhoofd aan het raam.
Zeewind uit wandelen. Zandgeruis
geeft de verlatenheid een naam
die niet te vatten is. Ik druk nog meer
leven tegen de ruit. De hemel bloeit.
Vogels ontwaken. Op en neer
beweegt het licht dat aan hun vleugels groeit.

Nu wordt het beter, nu kan ik ook
de tijd aan en de zon, nu stroom ik uit,
een losgedrevene, een sliertje rook
boven de dode wikkel van mijn huid.

Ik ga naar huis

Ik ga naar huis
door de grijsaangelopen nadag.
Het maanlicht bleekt de duinen.
Een meeuw houdt voeling met het zilverspoor
dat op de golven drijft.

Het is niet stil, geluiden worden hier
nooit uitgewist. Er blijft de zee
die door de windstilte nog waaievormig
haar stem verspreidt.
Er is de helm die altijd prevelend
haar voelsprietten beweegt.

Ik ga naar huis.
De koelte wordt van spiegelglas.
Ik tracht een weg te vinden door de tijd
die al zijn eeuwen om mij heen verzamelt,
donkere dieren met hun vacht
dicht aan mijn leven. Ik loop naar huis,
diep in de spiegelende ruimte.

Het venstervlak is smal en wit.

Dood seizoen

Met flarden zomer aan zijn staart
sjokt daar de hele dag het paard
van strand naar loods, van loods naar strand.
Het badseizoen bijt in het zand
en sterft aan zijn verlatenheid.
Het paard sjokt door, het krijgt geen tijd
tot omzien naar het dood seizoen.
Er is toch niets meer aan te doen:
het feest is uit, de badplaats ligt
terneer met afgeschminkt gezicht.

Twee oktober

Twee oktober. Door de niet te blussen
naschemer van de zomer
zijn wij naar het strand omlaaggelopen
en lieten ons bedelven door de zee.

Het grote lichtspel van de hemel
verbleekte reeds, de zon hing in een mist
van grijzend blauw.

Honderd zomerdagen lagen in het zand
verpulverd, honderdduizend mensen
waren tot papierflarden vergaan.

Wij keerden om, wij stonden op de drempel
der zee een ogenblik te staren
naar het onwezenlijk visioen
van warmte die niet sterven kan.

Huis aan zee

Huis. Vier muren die onmiddellijk
oprijzen uit de ruimte.

Verten zonder schemering van achtergronden
bespannen de ramen en zien
dag en nacht hoe daarbinnen
leven om leven vecht.

Autorit

Wij rennen langs de aarde. Overal
zien wolken op donkere benen
ons in de ogen. Wij houden elkander
zwijgend in evenwicht. De wind leunt met
zijn koude mond tegen de ramen.
Een holle stilte jaagt fluitend
achter de wielen. De hemel is
tot op het wangvlak van de weg gedaald.

Wij houden elkander nog steeds
in evenwicht boven de rollende
zingende wielen. Wij houden elkander
nog steeds in evenwicht tussen de grote
wolken met hun benen van metaal.

Spel

Ik drink uit de kom van de nacht
teugen windstilte, druppels schemer.
Van de bodem stijgt geur op, aarde,
schier menselijk in haar slaap,
een huid vol zachte plooiën, schouders
die in het donker schijnen te bewegen,
maar het zijn slechts verschuivende schaduwen,
spel dat de ruimte met zichzelf speelt.

Victor Hugo

Vanavond lees ik Victor Hugo.
Hij zegt het allemaal zo
duidelijk, met een grote
stem die midden in het blote
niets omhoogstaat, imposant
maar zelden door een schaamte overmand
die spreken haast tot zwijgen
ineen doet zijgen.

Reis

Levenden overal.
De aarde wemelt.
Ik ijl van noord naar zuid,
van grijs naar blauw.

Wiekende naar houvast
tuimel ik door het licht.
Ogen en sterren schieten
blindelings voorbij.

Als ik beneden lig
houd ik in mijn geschroeiide
vingers de flarden aarde
die ik heb aangeklampt.

Vol kneuzingen, vol hemel,
voel ik de ruimte nog
trillen tot in haar grond.

Schepselen stromen toe
en spreken namen uit
die in het open blauw
omtrekken doen ontstaan.

Nice

Met een muts van sneeuw op
kijken de bergen naar het onderland
waar de zon woont en de mensen
pootjebaden in het licht.

Nice is een klein Parijs dat zich het stof
heeft afgeblazen en verguldsel opgelegd.
Rennende automobielen
scheuren de lucht; veelervige dames
bezoedelen de kroon des ouderdoms.
Achter hotelramen voert de rijkdom
haar koude oorlog met de verveling
of doet in de familiekring
haar vuile was.

Ook aan de havenkant
valt niemand te pletter
in zijn innerlijke leegte.
Het kroegvolk is zo vastgekleefd
in baarden en broeken dat ten einde raad
de wanhoop het afweten laat.

Onder het draagvlak

Tussen bergen, verbrokkelde lijven,
had het dorp zijn wortels vastgeklemd.
De zon wandelde over de daken
en bleef op de velden staan,
zijn slagzwaard in de grond,
zijn blinde hoofd in de steenvlakte
boven de aarde.

Mannen en vrouwen maakten langzame
zwemgebaren, schoven centimeter
na centimeter over de bodem.
Vissen op het droge, hijgende
leefdingen uit een tijd die was verzonken
onder het draagvlak der geschiedenis.

Een meisje

Er stond een meisje op het dorpsplein van
een Frans gehucht, sneeuwvlokje op
een mantel van subtropisch licht.

De middag trilde, maar haar wit behield
boven het schemerig plaveisel
de klaarte van het ogenblik
waarin de schepping losgestoten werd:
leven tot in zijn diepste wonderen
geopend, rust en geladenheid
die voor de eeuwigheid elkaar omhelzen
terwijl het vruchtvlies van de tijd reeds scheurt.

Eertijds

Eertijds – de mens stond in zijn volmaaktheid
tegen de einder, gestalte
waarin wind tot adem was verinnigd,
licht een spanning van haren tot hielen
gaande hield, zichtbaar maakte
in zijn bewegen, woorden opriep
uit stilte, de aarde zelf
tot klinken bracht, instrument dat aan
de mens gehoor gaf, zijn inwendige muziek
tot aan de sterren opjoeg, zijn nachten
uitbouwde tot zeeën zonder oevers.

Eertijds – een jongen liep met ogen vol
ontluikende verbazing door een hemel
die rustte op de aarde, eeuwig lentepunt
in de vluchtende tijd.

Katharina Vermeulen

Vandaag is Katharina Vermeulen begraven,
een leeuwerik wier stem boven de grens
der hoorbaarheid was uitgestegen. Onder een deken
van bloemen begon zij haar eeuwige slaap.

Een zon bescheen de wolken, goud op snee.
Een zomer hield zijn laatste adem in.
Van alle kanten dreef Katharina's warmte aan
die voortaan in de wereld was verspreid.

Zo, voet voor voet door haar aanwezigheid,
liepen wij naar het graf, verloren haar
terwijl zij wegzonk, vonden haar terug
in elkaars ogen toen wij de eerste
stappen van onze thuisweg deden.

23-9-71

Voorbij

Het kind kwam aangelopen.
Ik zag het, ik kon niet horen
hoe het zijn voeten verplaatste.
De straat was verblindend diep,
de hemel waartegen het opkwam
vol schitterend morgenschijnsel.

En ook de wind, het vingerspel
der ruimte dat zijn haren
omwoelde en zijn wangen
aanstreek met een gloed
van laaiende vreugde.

Ik stond voor het open raam.
Ik had nog niet geleefd vandaag,
alleen mijn gedachten verdreven
toen daar dat kind zijn vreugde
over mij uitstorten ging.

Ik wachtte, het naderde nog.
Ik voelde mijn ogen ontwaken.
Ik sloot ze, ik deed ze weer open.
Het kind was voorbijgegaan.

Vergeten dorp

Vergeten dorp. Ik bots
tegen de vreemde tijd
die hier is neergestreken.
Alle kleuren ademen vervreemding,
overal staan zwijgende voetstappen.

De huisdeur van mijn jeugd
verleent geen toegang meer.
Ik voel mijn vuisten gloeien.

Ogen die ik heb liefgehad
streel ik weg, een sterrenleger
dat zijn vuur blijft natasten, terwijl
het dorp reeds eeuwen her
de nacht is ingegaan.

Wolken

Wolken staan stil, maar in de straat
sleept zich het waaien nog voort.
Ik ben een kind en drink totdat de dag
is leeggelopen en er nergens meer
gestalten uit de schemer bovenkomen.

In huis geen stem. Kamer na kamer ademt
duisternis en houdt zijn muren
tegen het zwijgende omhoog.
Fluisteren binnen mij, geluid dat zich
opent en sluit. Nog weet ik hoe
de wolken waren, bergen waarop
een glinsteren begon juist toen de nacht
zijn vinger op mijn lippen had gelegd.

Lezen

Mijn moeder komt binnen. Het wordt avond.
Grote wolken staan daarginds
met hun ijzig lichaam op de einder.

Terwijl zij de gordijnen dichttrekt, zie ik
nog even een bleke veeg bloed.
Die sterft nu ver buiten mijn ogen weg.

Ik zit in een kleine hoek van de wereld
boven bedrukte bladzijden vol vreemde
gevaren. Door de schoorsteen duikt de wind
pal naar mijn hart. Ik schrik telkens
zonder te weten waarom. Een stem
roept buiten. Ik kijk op naar de gordijnen
die voor de avond hangen en verschuil
mij dieper in mijn boek.

Thuiskomst

Soms kwam mijn vader door de wind naar huis,
een schaduwloze man met lege handen.
Tot aan de daken steeg de roepstem van
zijn schreden en vervaagde in de lucht.

Een wereld volgde hem: dwarse gelaten
waarop hij zich een levenslange dag
had stukgelopen. Zwaar van schouders
duwde hij zich tot aan de huisdeur voort.

Mijn kinderogen zagen hoe hij
zijn last naar binnen tilde. Achter hem
viel met een doffe slag de ruimte dicht.
Een mes van angst bleef in mijn lichaam staan.

Fluisteringen ergens in het huis
joegen mijn hart op. Ik zag door het raam
de straat al verder in de tijd ontwijken.
Het daglicht vluchtte op voeten van wind.

De eerste sterren sprongen open.
Mijn vader kwam binnen. Ik had geen adem.
Er trilde een spanning alsof de aarde
bleef stilstaan op haar weg door het heelal.

Betoging

Straten en pleinen vol schreeuwers.
De zon kleurt hun tanden giftig.
Andermans onschuldig bloed
wordt braaksel in hun keel.

Tegen elkaar aan zwetend
bezoedelen zij de lucht.
Hersenloze horden, brulgeesten
die in het slijk van hun gelijk
wentelen zullen als de dag komt
van hun wanstaltig rijk.

Zwijgende dagen

Zwijgende dagen, er gaat
lucht open, er worden einders
getekend. Achter vensters komt
een wereld zonder verleden tot stand.

De spiegel kijkt een afwezige aan.
Geen fluisteren dat wasem op het blinken legt.

Men denkt en keert zich om. Men staat alleen
onder een hemel van weleer.
Men werpt een schaduw tot het uiteinde der aarde.

Avondkoelte

Avondkoelte waarin bloed
bestorven is. Ik denk aan u allen.
Gij zijt zovelen en zo ver.

Hoe zwaar is deze stilte
die horen en zien vernietigt.

Weer doe ik de tweehonderd stappen
naar een zee die niets meer uitspreekt
en keer terug, een kleine wolk
in de grote wolk van het donker.

Het wonder

Ze komen binnen vol met vlokken licht
en strooien zand en zonnewarmte rond.
De kamer beeft van hun getrappel.
Het venster praat hun naar de mond
en blijft staan gapen achter hun verdwijnen
de gang in waar de dag tot schemer dooft.
De lege kamer heeft geen woorden over.
Het hindert niet:
het wonder wordt toch niet geloofd.

Tijd voorbij

Meer en meer tijd voorbij.
Meer en meer open einder,
drempel van een onbekende zee.

Iedere zonsopgang een monument
van eeuwig leven.
Ieder avondrood het hartebloed
van een verzinkend rijk.

Het ogenblik

Stil wordt het weer en alle honden staan
te rillen in een donker jagen
dat hen onderhuids besprongen heeft.

Nog houden zij hun hijgen in, nog kan
het ogenblik zijn angst verbijten
met tanden waar het schuim al achter gist.

Wolken zijn zwijgend te hoop gelopen,
bomen veelarmige noodseinen,
vastgevroren in de lucht.

De aarde rolt omhoog, de einder kromt
zich om de ruimte, midden op
het strakke vlies der stilte valt een vuist.

De honden rekken zich boven hun angst
en huilen de hemel aan flarden.
Hun speekselvlokken trillen op de grond.

Vervreemding

Een straat vol bomen, aangestreeken
door de dalende zon. En hier en daar
een huis met vlammen in zijn ogen.
En verder weg het praalgraf van de zee.

Dit alles zo hartstochtelijk ervaren
dat elke ader ervan gloeien ging
en geen herinnering ons kon beschermen
tegen de waanzin die ons binnendrong.

Goud loste op tot rode mist. Wij stonden
veel langer dan de tijd gedogen kon
in onze vervreemding. Wij bleven geschonden
en zelfs geen slapen doofde deze zon.

Slapende wind

Op het dak van de nacht slaapt de wind
met trage longen, een groot mijmerdier,
in eigen moeheid weggezonden
en in zijn rusten nog gemarteld
door onrust. Overal blijft
de grens naar de verbijstering geopend.

Uurwerk

Zon daalt langs de paden.
Een laag vergulde sneeuw
glijdt bergaf.

Op het uurwerk van mijn leven
staan de wijzers nul uur nul.

Stilstaan

Stilstaan en vergeten dat het werelduur
nog gaande is, alleen de tekens lezen
van hemel en wind, of met de grond
in zwijgen zijn vereeuwigd.

De zee stroomt al donkerder in mijn oren
en voert mij langs de uitvalswegen
van het heelal: geheim rijst uit geheim,
zonnen zonder gloed, bergen vol stilte.

Ik zie en luister nauwelijks, ik ken
mijn stem niet meer, de grenzen van de nacht
hebben hun samenhang verloren.
Mijn voeten rusten op de watergrond.

Ik luister

Ik luister. Het zwijgen ontwaakt,
een eeuwig heden dat mij met
zijn open blik de adem rooft,
een wereld van alleen
verstrooide speldeknoppen vuur.

Dag en jaar gaan mij ontvallen.
Mijn gedachten vinden geen omhulsel meer
dan een ijswit doek van lucht.

Evenwicht

Nog maar even, een dag, een maand,
een handvol jaren,
en wat ik zie en adem is vergaan.
Alleen dit weten overstelpt mijn ogen
tot alle hemelen en zeeën
erin te leven staan.
Ik houd mijn dood
in evenwicht met de voleinding
van mijn bestaan en zuig de laatste druppels
licht uit de dagen. Ik lig in de nacht
nog warmte na te tasten die misschien
na andermaal een dag
voorgoed gedoofd wordt.

Fossielen

Zwijgen. De kamer sterft. Er blijft geen muur.
Het bed zinkt naar de bodem van de nacht.
Het donker staat. Mijn keel bereikt
geen ster meer en geen mens.

Ik lig onder de dampkring weggezonden.
Horen en zien leveren zich uit
aan het luchtledige, langzame handen
strijken hun koude palmen aan mijn zweet
en drukken mij weg in gesteente
waar levenden verdorren tot fossielen.

Hunkering

Wat ik moet zeggen als ik nog
bestaan wil, hunkering
die in mij woelen blijft
en mij verteert.

Wat ik moet zeggen als de stenen
bewegen gaan: dat er geen antwoord is,
alleen gebaren die hun spanning
uitzaaien in de ruimte en voorgoed
uit hun krachtveld weggestoten zijn.

Ik ben te diep gegrepen om niet stil
te willen zijn, maar het verscheurende
maakt koortsig en daartegen helpen
slechts woorden die als water mompelen.

Het eerste en het laatste

I

Mens is het eerste en het laatste woord.
Hemel en aarde bewonen hem. De som
der wereld is bijeengebracht
in zijn organen. Zijn ogen zijn zeespiegels,
omgeven door een ronde horizon.
Alle geluiden en stilten worden
levend in zijn gehoor. Er gaat voortdurend
een tasten door hem heen, bezinning
die naar haar oorsprong en haar grenzen zoekt.
In zijn adem, in de gang van zijn leden
planten zich scheppingsritmen voort, getijden
van wateren, bewegingen van wind.
De zon ontwaakt in zijn haren, de nacht
legt in zijn oogholten haar donker neer
en breidt zich uit. Mens is het eerste
en laatste woord. Wie meer wil zeggen, ijlt
zijn angst na, maakt zijn koorts tot warmtebron
van het heelal. Inmiddels blijft
het raadsel ongerept, schuift jaar na jaar
voorbij, ziet geslacht na geslacht
de tijd vergaan tot mist en legt zich in
de eeuwigheid ter ruste. Lichamen,
verstoten buiten elke denkbaarheid,
wijzen met al hun verschrompelde leden
naar de dode windstreek van het niet,
vallen uiteen en worden opgelost
in het luchtledig.

Eerste en laatste
getuigen van het zijn, dezen alleen
kan ik omarmen met woorden, staande houden
in mijn stem totdat ook die
verdampt zal zijn en al wat heden is
ondergesneeuwd wordt door vergetelheid.

Daarom: nooit kan er zon genoeg zijn, nooit
kan zich de mens verzadigen zolang
hij alle bronnen niet heeft leeggedronken,
zijn spanning door de laatste vliezen breekt
en voor de vlammen van de waanzin staat.
De aarde wacht, haar huid, haar ziel, is rijp
eens en voorgoed. Iedere morgen stijgt
de eerste scheppingsdag boven de drempel
der kenbaarheid. Geen ogenblik
mindert het leven vaart, geraakt
de creatieve hartstocht buiten adem.
Steeds jagen en jagen de kernen, een woelende,
woedende dans, een kettingbotsing waar
geen splinter bij verspringt of reeds is hij
gevangen in een nieuwe dansfiguur.
Eeuwig bloeiende trossen, hangen
de zonnestelsels aan de takken
der zwaartekracht, de zenuwstrengen
van het heelal. Gigantisch huiveren
loopt door hen heen, wordt zichtbaar
in vurige vlekken, witte, rode
seinen van scheppingskracht, een kosmisch morseschrift,
boodschap die bij zichzelf terugkeert, onvermoeide
herhaling van het enige motief:
leven.

Wie aarde zegt, is elke dronkenschap
te boven, hij staat midden in het licht
dat water, steen en boom werd, levensvormen
van hier en overal. Wie aarde zegt,
haalt hoogte, diepte naar zich toe en drukt
hen samen tot de lengte van zijn armen.
De wereld reikt niet verder dan zijn kracht,
zij leeft en sterft met hem, haar spanningsveld
verplaatst zich met zijn voeten, middelpunt
en uiterste is hij, alom aanwezig
beschouwer van zichzelf, de deelgenoot
van eigen eenzaamheid, de spiegel en het beeld,
raadsel dat raadsel blijft aanzien totdat
zij zich verliezen in elkanders nacht.

II

Dromen afgeschud, alleen gekleed
in zekerheden die als vuur en ijs
doorbijten tot het bloed, wordt omgang met
de wereld een aanhoudend tweegevecht,
een rooftocht naar geluk, omsingeling
van het verschietende moment, klauwgreep
der zinnen die niet loslaat eer de tijd
uiteenspat en een witte vonkenregen
door het verrukte lichaam rent.
De slaap, zeebekken waar men dag aan dag
uit bovenkomt, blijft aan de horizon
van het geheugen achter, fluistering
van nachtelijke ruimte vol verborgen
plantaardig woekeren. Het morgenlicht,
van bleke schaduwen doorkropen, houdt

de ogen een wereld van nergens voor,
een aangewaaid visioen, een negatief
dat langzaam kleuren, lijnen, een gezicht
onthult. De grote bloedsomloop
die hart en tijd verbindt, herstelt zich weer.
Men hoort hoe golven wind buiten het raam
door bomen spoelen, voelt zijn zenuwen
meetrillen met de zee en is nogmaals
een mens, een vreemd bevlogen aardewezen
met voelsprietten naar de onzichtbaarheid.

Hier ben ik, in dit huis, op dit omwaaide
eiland, steeds verloren, steeds gered
zolang ik nog één sterveling
liefhebben mag, een schouder voelen die
het waaien opvangt of die tegen mij
zijn leven aanleunt. In het lijnenweefsel
van een gelaat opent de ouderdom
der schepping zich onmetelijk als in
het ploegspoor van de eeuwen in gebergten.
Wie vrouwenharen streelt, wandelt door wouden
en raakt de wortels van het leven aan.
Vrouw is het vleesgeworden woord. Dit uur
zou zonder echo zijn vergaan, had niet
een vrouwenstem mijn aarzelend ontwaken
in tintelingen omgezet, lichamelijk
herkennen dat de dingen in hun staat
van onontbeerlijkheid herstelt, muren vervult
met beschermende kracht, in tafels, stoelen,
vloerkleed, gordijnen glansplekken oproept, innigheid
van levende materie, warm als een oogopslag.
Nu is niets meer onmogelijk, de zwaartekracht
wordt opgeheven, mensen gaan elkander

in en uit, lopen als sterren om elkaars vuurkern,
zweven omhoog naar toppen van geluk,
drinken en worden gedronken, zonder
uitgeput te raken, in het nergens
van hun bestaan zo diep geborgen
dat zij zijnde het niet-zijn omhelzen,
eeuwige mond-op-mond-beademing.

Ik ben er. Wij zijn er. Gekleed in de tijd
van altijd, naadloze rok, gaan wij
het huis rond, ons bezielde onderdak.
Vierzijdig zeelicht heeft zich dertien jaar
vanaf de kim tot onze ogen uitgestrekt
en hen geladen totdat ook het donker
nog huiverde van die metalen gloed.
Nu, in een brede zomerwind, vergaat
die lichtwereld langzaam tot heugenis,
een verblekende achtergrond, terwijl
wij ramen en muren ontbloten tot op
hun onverschilligheid. Steeds holler klinkt
ons lopen tussen de open graven
van kisten en koffers, steeds kouder ziet
het huis ons op de zakelijke vingers
die bezig blijven tot in sarcofaag
na sarcofaag de wereld van voorheen
is bijgezet. Plotseling staan wij
in een tochtige verlatenheid, er sneeuwt
ruimte neer, een dode, witte jacht
door onze lichamen. Wij waden tegen
de wind naar buiten, doen de deur dicht,
lopen in vreemde straten, voelen langs onze slingerende
armen lucht glijden, onzichtbaar water,
moeten woorden zeggen en herkennen niet

de stem die antwoord geeft. Er komt hier geen
leven meer op. De uitgetrokken wortels
vinden geen houvast, slepen achter ons
over de stenen, maken het afscheid
tot een gebaar met gevoelloze handen
langs een bevroren oppervlak.

III

Rooftocht naar geluk. Door de bewegende
nevel van een ongeboren dag
reden wij zuidwaarts, twee generaties
in een gemotoriseerd foedraal.
De polders kwamen nog adem te kort
om naar mijn hart te springen, pas de woudzoom
aan de landsgrens stond in volle zon
en hield zijn vroege herfstigheid met duizend
armen omhoog in de vluchtende mist.
Dit kon het groot moment zijn, maar de tranen
bleven hangen aan de voorruit, onverbiddelijk
beschermer tegen trage sentimenten.
Eer men kon opzien, was men kilometers
dieper in het glijdend paradijs,
spraken velden, huizen, lettertekens
andere talen, gingen er mensen
van nieuwe snit huns weegs, kronkelde rook
van onbekende kleur een schoorsteen uit,
vluchtige arabesk die werelden
opriep, bossen van donkere kracht
en geur, bijlslagen in onbewoonde stilte,
mannen die mompelend, met schemering
om hoofd en schouders, van hun arbeid komen,

water dat hun voetstap vergezelt,
bijna onhoorbaar, nauwelijks meer
dan ver geschuifel in het onderhoud.

Liefde reikt niet verder dan twee armen
waarin men weg kan zinken. Het omheinde houdt
het onbegrensbare in stand. Iedere woonplaats
is, als men er leven en sterven wil,
meer dan de wereld. Honderden malen
dook uit de horizon een vreemde naam op,
kreeg in straten gestalte en was
alweer voorbij, vergeten, een ster
die amper had geschitterd. Al die mensen
waren daar nog en zagen levenslang
wat ik niet had gezien, voortrennend naar
een nieuwe zon, heuvelruggen op en af,
verloren aan het komende, het door geen naam
nog overschaduwde geluk. Kerktorens wezen
telkens weer het vergankelijke af
en werden weggevaagd. Hoe langer hoe blauwer
stroomde de dag ons in de ogen, zelfs het groen,
paars aangevlamd, begon vloeibaar te worden,
lekkende tongen, pinksterwonderen
die steeds in de materie gaande zijn
en haar herscheppen tot wat zij geweest is
en zijn zal, extatische omarming
van eigen machtsvolkomenheid.

IV

Wat mensen leven doet: ervaring die
zich wil te boven gaan, innerlijk spanningsveld

dat in de wereld uit te breken zoekt, ieder moment
zichzelve op het spel zet, aan de rand
van leven en niet-leven balanceert.
Hier, in Europa's warme lendenstreek,
onder een najaarshemel waar de zon
een gouden brug sloeg tussen morgenmist
en avondrood, de zee onder een wolk
van licht schuilging, lichamen van geolied
ebbenhout ruggelings in hun luiheid
verzonken lagen, scheen ik plotseling
mijn wrijfvlak kwijt, zakte ik overal
in watten, vloeiende mijn leefdrift uit
in zweet. Als een subtropisch weekdier
schoof ik onder de zon. Alleen bij avond kwam
mijn menselijke status overeind,
koelde mijn geteisterd vel zich aan
een vage bergwind die vermoedens gaf
van hoogte, vochtig ruisen, had ik weer
woorden om te zeggen of te zwijgen,
zat ik als toeristisch element
naast mijn levenshelft boven het zeegelispel,
begon uit te zetten en streek langs
de binnenzijde van de hemelschaal,
een denkend tastorgaan dat, telkens naar
eigen beweeggronden terugverwezen,
al sprakelozer en al zwaarder werd,
gewillig weerkeerde naar zeeniveau
en door de lauwe lanen van het donker
min of meer berustend slaapwaarts ging.

Darmstelsel van een stad, straten en trappen
in een rotslichaam, een brok tot steen
bestorven vuur. Overal korstte

oud vuil of hielden vochtplekken
een oog op de krioelenden gericht,
mensenvolk, schemergestalten, honden en katten,
omademd door de lucht van een bezield
bederf, van sappen die gistten
en knaagden. De prehistorie bleef
onder de fundamenteen wroeten, nooit
steeg hier de dag met volle schouderbreedte
boven een schepping van stilstaan noch omzien.
Tot aan het bovineind der trappen liep
de onderwereld door, haar wortels kropen
boven haar lichaam uit, stenen verschijnselen die
zich vastboorden in roest en gruis of bleven
hangen in stekels, spinrag, in een wildernis
die langs de rotsen voortwoedde, tot aan
de eerste kaaklijn van het hooggebergte
dat met zijn rug tegen het noorden stond.

Midden in het labyrint, achter een poort
vol zweet en schimmel, lag een kinderhandpalm
van licht dat rechtstreeks uit de hemel viel.
De huizen in de rondte hielden er
hun voeten in en wie naar binnen ging,
moest door die helderheid. Telkens wanneer
ik mij omhooggehijgd had, wemelden
er zonnen in mijn hoofd, vermoeidheid en
verrukking die in elkaars armen vielen.
Dan, na het dichtslaan van de deur, klom ik
een bocht door, naar een kamer met een wand
van ramen die de hemel en de zee
vierkant omklemden, visioen
van blauwe zuidelijkheid, vlam
die uit de tropen oversprong en hier

tot staan kwam; halfroond, saamgedrongen tussen
venstersponningen. Wie daar als mens
verscheen, werd aangesproken door een openheid
die met geen oog te dichten was, besef
dat naar zijn grenzen zoekt en voelt de aarde
bewegen, hemellichaam, satelliet
van het onkenbare, aan uiteinden
van trilraden roterend. Zonnigheid
wordt dan een gele mist, een ademwolk
die, voortgejaagd door levenloze leegten,
één ogenblik de aarde warmen kan
en daarna sterft. Een kleed van ijskristallen
blijft achter, lijkwa die herinnering
aan leven in haar duisternis verstikt.

Of woei de kou niet aan van overzee,
maar kroop ze door de voetzolen omhoog,
vocht uit de rots dat angstzweet werd zodra
het, boven huiselijk niveau geperst,
in pees en zenuw van het menszijn drong?
Want wie de ramen in hun waarde liet
en sprak de vloeren en de plinten aan,
zag overal de klamme vingerafdruk
van ondermenselijke wraakzucht staan.
Het brood dat wij met argeloze tanden
te lijf gingen, baksel waaruit de zon
ons tegemoet straalde, beet plotseling
terug met vage schimmelachtigheid,
een voor- of nasmaak van verval, een niet
in tijd te situeren ondermijning
van onze rechtsgrond waar de levenslust
met onverbiddelijke argumenten
zich tegenin moest werpen, tweegevecht

dat ook gestreden worden moest bij nacht
wanneer de windselen van onze slaap
ons met dezelfde klamheid welkom heetten
en wij in onze lichaamswarmte scholen,
een krimpende strook eenzaamheid, een door
het water aangevreten diepzeedier.
Maar later schoven wij over het zand
der moedergronden droompaleizen binnen,
grotten vol dradenbundels, kleurgestalten
zonder begin of einde, in elkander
verstrengelde gebaren, door geen taal
te achterhalen, enkel in de glans
van het verwonderde herdenken even
te vatten en verloren voelen gaan.

V

Alle arglist van de onderwereld, alle
jichtknieën en loopneuzen ten spijt,
waren wij iedere morgen weer
verlosten, jonggeborenen, met huid en haar
over de drempel van een schemerstaat
getrokken en met fonkelnieuwe ogen
omhooggeheven op de golf van licht.
Onze noordelijkheid, onze gematigde
structuur van hoofd en hand werd hier
langzaam uitbundiger, ondergedompeld
in een doorzichtig bad van weelden
dat onze huiden bruinde, onze haren
bleekte, ommekeer van fenomenen die
ons, mistige moerasbewoners, omschiep
in zuidelijke halfprodukten, dagenplukkers

onder palmenritseling waaruit zij
echo's opvingen van een verre zee;
avondgangers buiten westen, zonder richtpunt
aan een door geen zon bewoonde einder,
stilte die een paarse mantel omdeed,
zee en bergen in elkaar deed schuiven
en ergens op een top achter de wereld
lichtschijnsel als een rook liet voortbestaan.

De stad, de latere, de stenen woekertuin
rondom het labyrint, de huidziekte
der bergvoeten, de witte sporen die
voortkropen over plooiën, richels, bulten,
en hogerop, wijd uitgezaaid, de stippen
der menselijke arendsnesten. Hier
verhief zich op het hechte fundament
van ijver, rekenkunde, achterdocht,
provinciaal gekonkel en gesis,
de grote melkerij, met berg en zee
als weidegrond, als veestapel het ras
van de vakantiekudden, door de welvaartsstaat
bedeeld met sociale zekerheid
en liefde voor een strelende natuur,
zeer verre achterhoede der selecte
stoottroepen die jaren her, bekleed
met het gezag van hun fortuin, de wegen
naar deze zon ontdekten en de kust
bekroonden met de villa's van hun dromen,
nu witgeblakerd, afgebladderd, door
de daverende kudden ingenomen
of, prijsgegeven aan de dood, onhoorbaar
gemalen en verpulverd, steen voor steen.

Maar toch, de stad, de zomerkoningin
die met haar rimpels wist te coquetteren,
blaséheid te vermommen als charmant
gepruil van een nog ongeschonden jeugd;
de stad, het oude troetelkind der zon
die zachte vingers lei op wonde plekken,
die de verkalkte eeuwen bloeien deed
en zelfs de dood een glimlach kon ontlokken;
stad, zon, tweeënheid voor het aangezicht
der hemelen, gelieven die zich niet
uit hun omarming losmaakten aler
zij aan elkander waren opgebrand.

Inhoud

Nachtblauw	7
Dicht bij zee	8
Verlossing	9
Ik ga naar huis	10
Dood seizoen	11
Twee oktober	12
Huis aan zee	13
Autorit	14
Spel	15
Victor Hugo	16
Reis	17
Nice	18
Onder het draagvlak	19
Een meisje	20
Eertijds	21
Katharina Vermeulen	22
Voorbij	23
Vergeeten dorp	24
Wolken	25
Lezen	26
Thuishkomst	27
Betoging	28
Zwijgende dagen	29
Avondkoelte	30
Het wonder	31
Tijd voorbij	32
Het ogenblik	33
Vervreemding	34
Slapende wind	35

Uurwerk	36
Stilstaan	37
Ik luister	38
Evenwicht	39
Fossielen	40
Hunkering	41
Het eerste en het laatste	42